

Seria:  
*Biblioteczka Regionalisty*  
Nr 47

Opracowanie:  
Małgorzata Ciapińska

Dział Informacyjno-Bibliograficzny  
Miejskiej Biblioteki Publicznej  
im. dr. Michała Marczała  
w Tarnobrzegu

Tarnobrzeg  
2015

## Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Michała Marczała w Tarnobrzegu



# Święta w regionie

*Lasowiacy* - grupa etnograficzna zamieszkująca obszar dawnej Puszczy Sandomierskiej w widłach Wisły i Sanu. Dziś są to powiaty leżajski, niżański, stalowowolski, tarnobrzecki, kolbuszowski, mielecki oraz część ropczycko-sędziszowskiego

Zwyczaje i obrzędy już od najdawniejszych czasów wiązały się z następującymi po sobie porami roku i przypadającymi w nich świętami zimy, wiosny, lata i jesieni. Ten pogański porządek świętowania rozbiło chrześcijaństwo, które wprowadziło nowy system świąt. Boże Narodzenie, Wielkanoc, Zielone Świątki, Wszystkich Świętych. Rozbicie dawnego porządku nie wykorzeniło jednak dawnych zwyczajów i obrzędów. Stare pogańskie zwyczaje weszły do praktyk chrześcijańskich i stały się ich składnikami. Te z kolei, przekazywane w ciągu wieków z pokolenia na pokolenie, ulegały znowu większym lub mniejszym zmianom. *Lasowiacy* znani byli właśnie z kultywowania zwyczajów wywodzących się z pogaństwa powiązanych z silnym kłerykalizmem.

Najbogatszy zespół zwyczajów i obrzędów przypadał na okres Bożego Narodzenia. Charakterystyczne było śmiecenie słomą i wnoszenie sprzętów gospodarczych na dach. Oprócz typowego kółdowania praktykowano chodzenie po scodrakach w Trzech Króli.

Zwyczaje związane z okresem Świąt Wielkanocnych prowokowały szybsze nadejście wiosny i miały zapewnić płodność w urodzajach, przy gospodarstwie i życiu domowym. Dużą rolę w tym okresie odgrywały woda i ogień. Charakterystyczne dla *Lasowiaków* były turki. Zwyczaj ten związany jest ze strażą przy Grobie Pańskim a wywodzi się z czasów odsieczy wiedeńskiej. Według legendy powracający z wojny chłopci, ubrani w zdobyczne stroje tureckie, przybywali do rodzinnej wsi w Wielki Piątek lub Wielką Sobotę i udawali się bezpośrednio do kościoła aby zaciągnąć wartę przy grobie.

## Druki zwarte

- *Duma-Dominek Władysław: Jeziorko: wieś, która odeszła. Tarnobrzeg 1998*
- *Gaj-Piotrowski Wilhelm: Kultura społeczna ludu z okolic Rozwadowa. Wrocław 1967*
- *Karczmarszewski Andrzej: Ludowe obrzędy doroczne w Polsce południowo-wschodniej. Rzeszów 2011*
- *Kotula Franciszek: Z Sandomierskiej Puszczy. Kraków 1962*
- *Matyas K.: Wilija -jeden z jasných dni chłopského života. Kraków 1895*
- *Prace i materiały z badań etnograficznych Ośrodka Mokrzyzowsko-Grębowskiego w powiecie tarnobrzesckim. Rzeszów 1968*
- *Ruszel Krzysztof: Lasowiaczy. Rzeszów 1994*
- *Ruszel Krzysztof: Leksykon kultury ludowej w Rzeszowskim. Rzeszów 2004*
- *Źródła kultury ludowej Puszczy Sandomierskiej, pod redakcją Krzysztofa Ruszla. Kolbuszowa 2014*

## Artykuły z prasy

### Boże Narodzenie

- *Brak-Głowala Joanna: Wigilijne wspomnienia mieszkańców gminy Grębów. „Głos Gminy Grębów” 2009, [b.nr.], s. 2*

- *KaT: Na wieczerzy u Lasowiaczek. „Echo Dnia” 2006, nr 294, s. 7*
- *KaT: Wigilia u Lasowiaczek. „Echo Dnia” 2006, nr 291, s. 15*
- *Marczak Michał: Wilija w tarnobrzesckim. „Dziakovia” 1999, nr 6, s. 3-5*
- *Ogiński Janusz: Lasowiackie świętowanie. „Sztafeta” 2002, nr 51/52, s. 7*
- *Orłowska-Gabrek Beata: Magiczny czas Bożego Narodzenia. „Tygodnik Nadwiślański” 2007, nr 51/52, s. 10*
- *Rokoszevska Małgorzata: Lasowiacka wigilia. „Super Nowości” 2005, nr 247, s. 6*
- *Rokoszevska Małgorzata: Wigilia po lasowiaczku. „Super Nowości” 2006, nr 246, s. 7*
- *Rybczyńska Joanna: Niezapomniane wilije. „Sztafeta” 2006, nr 51, s. 6*
- *Stadnik Janina: Święteczne wspomnienia 100-letniej Grębowianki. „Siarła” 1992, nr 3, s. 5*
- *Starzomski Adrian: Wrzawskie świętowanie. „Tygodnik Nadwiślański” 2009, nr 52/53, s. 29*
- *Stec Ewa: Skąd nasz ród... Wigilia u Lasowiaków. „Harczerz Tarnobrzescki” 1996, nr 3/21, s. 20-21*
- *Sobieniewska-Pyłka Katarzyna: Kapusta z grochem Babki Hanki i inne hity sandomierskich Lasowiaków. „Nowiny” 2009, nr 244 dod. Poradnik Nowin, s. III-IV*

- *Sobieniewska-Pyłka Katarzyna: Wigilia po lasowiaczku. „Echo Dnia” 2009, nr 294, s. 11*
- *Szlezak Jan: Godne święta. „Afisz” 2007, nr 28, s. 6-8*
- *Wojtkowiak Wioletta: Pośniak u Lasowiaków: Hanna Rzeszut z Baranowa Sandomierskiego opowiada, jak dawniej na wsiach wigilijną wieczerzę szykowano. „Echo Dnia” 2007, nr 297, s. 8*

## Wielkanoc

- *JOR: Wielkopiątkowe przesady. „Sztafeta” 2004, nr 14, s. 17*
- *Myjak Józef: Magia wielkanocna. „Tygodnik Nadwiślański” 1983, nr 13, s. 1*
- *Myjak Józef: Wielkanocny obrzęd. „Tygodnik Nadwiślański” 1986, nr 13, s. 4-5*
- *Panek Marzena: Wielkanoc wczoraj, a dziś. „Afisz” 1998, nr 24, s. 9*
- *Roszkowska Małgorzata: Brzytwą po jajach, czyli Wielkanoc na wesoło. „Super Nowości” 2009, nr 71, s. 8*
- *Rybczyńska Joanna: Dawniej panny dawały...pisanek. „Sztafeta” 2008, nr 7, s. 19*
- *Sobieniewska-Pyłka Katarzyna: Pisanek spod brzytwy. „Echo Dnia” 2009, nr 81, s. 4*
- *Tajs Klaudia: Tradycyjna święconka. „Echo Dnia” 2011, nr 92, s. 3*